З НОВЫМ ГОДАМ, ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

ГРОДЗЕНСКІ УНІВЕРСІТЭТ

ГАЗЕТА КАЛЕКТЫВУ ГРОДЗЕНСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ Я. КУПАЛЫ

№ 7 (192) 23 снежня 1992 г., серада

Святочныя інтэрв´ю

Напярэдадні Новага года рэдакцыя задала сваім чытачам традыцыйныя пытанні:

1. Чым быў знамянальны для Вас год адыходзячы, які след пакінуў ён у Вашым жыцці і жыцці Вашых калег?

2. Чаго Вы жадаеце ад Новага года, якія надзеі ўскладваеце на яго? Што Вы пажадалі б чытачам «Гродзенскага універсітэта»?

А. В. Бадакоў, *РЭКТАР УНІВЕРСІТЭТА, ПРАФЕСАР*

1. Адыходзячы 1992 год быў вельмі няпростым для універсітэта, яго калектыву — прафесарска-выкладчыцкага саставу, аспірантаў, супрацоўнікаў і студэнтаў. Галоўнай задачай для нас было — рухаючыся па шляху аптымізацыі якасці падрыхтоўкі спецыялістаў і павышэння эфектыўнасці навукова-даследчых работ — знайсці свой шлях, свой стыль выжывання і развіцця, стварыць перадумовы прыймальнага для ўсіх нас заўтрашняга дня, будучага. І гэта ў асноўным нам удалося.

Быў зроблены выпуск высокакваліфікаваных спецыялістаў, ажыццёўлены прыём першакурснікаў — дастойнага папаўнення студэнцкай сям´і. Пачата падрыхтоўка кадраў па новых спецыяльнасцях — міжнародныя эканамічныя адносіны і міжнароднае права, музыкант-педагог і мастак-педагог кансерватарна-акадэмічнага плана. Матэрыяльная база універсітэта папоўнілася новым абсталяваннем, пераважна персанальнымі камп´ютарамі, прыступілі да ўкаранення інфармацыйных тэхналогій навучання.

Зроблены значныя крокі ў выкананні Закона Рэспублікі Беларусь аб мове, устаноўлена супрацоўніцтва з некаторымі універсітэтамі ЗША.

У 1992 годзе пачалося будаўніцтва сталовай на вуліцы Даватара, завяршаецца праектаванне універсітэцкага гарадка. За кошт перадачы універсітэту фізкультурнага тэхнікума значна палепшана вучэбная база па фізічнаму выхаванню.

12 супрацоўнікаў абаранілі кандыдацкія дысертацыі, працягваўся прафесіянальны рост усіх катэгорый работнікаў. І яшчэ я хацеў бы сказаць аб той значнай праграме камерцыйнай дзейнасці, якая намі ажыццяўлялася ў 1992 годзе.

У выніку, нягледзечы на агульны крызіс, універсітэт паспяхова выконвае сваю місію, нарошчваючы якасць і эфектыўнасць сваёй дзейнасці. І я, карыстаючыся прадастаўленай магчымасцю выступіць у нашай газеце, выказваю сваю шчырую падзяку выкладчыкам, студэнтам, супрацоўнікам, кіраўнікам усіх структур, якія садзейнічалі нашаму руху наперад.

2. У 1993 годзе нам трэба вырашаць яшчэ больш складаныя праблемы. Назаву некаторыя з іх:

1. Адкрыць падрыхтоўку спецыялістаў сумесна з Дайтонскім і Чыкагскім універсітэтамі для рынкавай эканомікі Рэспублікі Беларусь. Размова ідзе аб менеджэрах, фінансістах, аб прафесіяналах у галіне маркетынгу і міжнароднага права.

2. Асвоіць і ўкараніць сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі навучання.

3. Адкрыць пры універсітэце 2 эканоміка-прававыя ліцэі і вышэйшую школу бізнесу.

4. Сфарміраваць факультэт замежных студэнтаў як крыніцу валютных паступленняў.

5. Завяршыць будаўніцтва сталовай-інтэрната, знайсці падрадчыка для будаўніцтва універсітэцкага гарадка па вул. Каліноўскага.

6. Ажыццявіць мадэрнізацыю навучальнага працэсу ў сувязі з пераходам на шматступенчатую сістэму адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

7. Прадоўжыць пераарыентацыю дзейнасці універсітэта ў сувязі з паскораным пераходам рэспублікі да рынку.

8. Працягваць нарошчваць камерцыйную дзейнасць з такім разлікам, каб яна стала дадатковым сродкам сацыяльнай абароны нашых супрацоўнікаў.

9. Грунтоўна разгарнуць навукова-даследчую працу вучоных і студэнтаў з тым, каб яна адказвала патрабаванням рэгіёна і павялічвала заробкі выкладчыкаў і студэнтаў.

10. І, галоўнае, гэта навучыцца ўсім не стаяць на месцы, выпрацаваць у сябе імкненне да абнаўлення, і перш за ўсё сваёй працы ці вучобы, шукаць адказы на праблемы, якія ставіць жыццё, і няўхільна рухацца наперад.

У заключэнне я сардэчна, шчыра і як толькі магчыма цёпла віншую ўсіх маіх калег і студэнтаў, рабочых і аспірантаў з каляднымі святамі, Новым, 1993 годам, які, я на гэта спадзяюся, прынясе кожнаму з нас больш шчаслівае жыццё!

Хай збудуцца Вашы планы і хай бароніць вас Лёс і Бог!

В. М. Чарапіца, *ДЭКАН ГІСТАРЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА, ПРАФЕСАР*

1. Асаблівага задавальнення кожны з нас, бадай, не зведаў: па-ранейшаму навокал цяжкасці, дарагавізна, няўпэўненасць. Але не пакідае аптымізм.

Для мяне асабіста год запомніўся тым, што выйшла нарэшце мая кніжка «Вытокі» — нарысы з гісторыі руска-беларуска-польскіх люцыйных і культурных сувязяў XIX — пачатку XX стагоддзяў. Гэта вынік даследчай працы на працягу некалькіх гадоў. Зразумела, што адначасова з прыемным ёсць і пачуццё незадаволенасці навуковымі даследаваннямі. Хацелася зрабіць значна больш. У апошні час займаюся праблемамі гістарыяграфіі, працую над тэмай «Беларусь у працах рускіх дарэвалюцыйных гісторыкаў». Думаю, што новае выданне атрымаецца цікавым і будзе карысным.

Насычаным і складаным быў год і для факультэта ў цэлым. Асвойвалі спецыяльнасць «замежная мова». Распрацавалі новыя вучэбныя планы, зрабілі на гэтым шляху пэўныя крокі. Хвалявалі нас унутраныя праблемы і самой гістарычнай навукі. Патрабуецца творчы перагляд усяго, што было раней засвоена. А пошукі новага, як вядома, заўсёды ідуць цяжка, з некаторай унутранай барацьбой і з самім сабой. Відавочна, ад нечага трэба адказвацца, хоць зрабіць гэта нялёгка.

Але гэтая з´ява часовая. У нас працуюць сумленныя, кваліфікаваныя выкладчыкі, кожны з іх адчувае сваю адказнасць за лёс гістарычнай навукі. Праўда, некаторым даецца гэта няпроста. Радуе тое, што даволі выразна гучыць на факультэце беларуская мова.

2. Зыходзячы са зробленага ў 1992 годзе, вызначаем кола праблем і надзей на будучы год. Відавочна, поспех сам не прыйдзе. Як дэкана, вельмі турбуе, якім будзе факультэт, як перайсці на шматузроўневую сістэму навучання. Зрабіць гэта будзе няпроста, калі мець на ўвазе нашу спецыялізацыю — падрыхтоўку студэнтаў па замежных мовах.

Выкананне планаў будзе залежыць ад палітычнага клімату як у Беларусі, так і ў бліжэйшым замежжы. Хацелася б, каб усе мы не шукалі прычын сваіх цяжкасцяў дзесьці на баку, у суседзяў.

І яшчэ. Упэўнены, што і ў новым годзе ў нас на факультэце па-ранейшаму будзе здаровы мікраклімат, шчырыя адносіны паміж супрацоўнікамі і студэнтамі. Добрыя традыцыі будзем развіваць. А гэта дае падставу глядзець у будучыню з аптымізмам.

Мае пажаданні чытачам: здароўя, шчасця і плёну ва ўсім.

Шануем спадчыну

З III навуковых чытанняў у гонар Я. Карскага

Пяць гадоў назад, калі на кафедры рускай мовы з´явілася ідэя праводзіць навуковыя чытанні ў гонар нашага славутага земляка акадэміка Я. Карскага, мала хто верыў у яе здзяйсненне. Першыя два гады, 1988 і 1989, чытанні праходзілі вяла. Адчувалася, што гэта нейкі прымус, крыху спрацоўвала і інерцыя абыякавасці.

Ініцыятары прыйшлі да высновы: каб прымус ператварыўся ў жаданне, трэба чытанні зрабіць вядомымі па-за межамі універсітэта, а матэрыялы друкаваць. Трэба павысіць аўтарытэт чытанняў, як таго патрабуе аўтарытэт і самога Я. Карскага, і яго навуковай і грамадскай дзейнасці.

І вось у 1990 годзе, на 130-я ўгодкі з дня нараджэння Я. Карскага, на чытанні ў яго гонар прыязджаюць унучка вучонага Таццяна Сяргееўна Карская, даследчык яго творчасці доктар філалагічных навук М. Г. Булахаў, вучоныя з Мінска, Вільнюса, Гомеля. Адразу ж, праз два тыдні, былі выдадзены матэрыялы чытанняў. На тытульным лісце лічылася — Першых чытанняў, для нас, арганізатараў, яны былі ўжо трэція.

У 1991 годзе ў падрыхтоўцы Другіх чытанняў прыняла ўдзел абласная бібліятэка імя Я. Карскага, з бюджэту якой былі выдзелены сродкі на выданне матэрыялаў. Пашырылася і тэматыка дакладаў, і геаграфія ўдзельнікаў. Зборнік «Шануючы спадчыну Я. Карскага» пайшоў за межы Беларусі. Ім зацікавіліся некаторыя універсітэты ЗША.

Ужо на Другіх чытаннях удзельнікі выказалі думку, што чытанні павінны адлюстроўваць не толькі спадчыну вучонага, але і здабыткі тых, хто служыць той жа справе, якой служыў слаўны сын зямлі гродзенскай — даследаванню і развіццю Яе Вялікасці Філалогіі. Тым больш што навуковыя інтарэсы акадэміка мелі энцыклапедычны размах — ад палеаграфіі да методыкі выкладання моў у гімназіі.

На ўдзел у Трэціх чытаннях, што адбыліся 14 снежня гэтага года, прыслалі заяўкі вучоныя з усіх буйных гарадоў Беларусі (асабліва актыўны быў Брэст, 9 заявак), дзяржаў СНД: Масквы, Днепрапятроўска, Кемерава, Луцка, Нежына. Чытанні зрабіліся міжнароднымі: у іх прынялі ўдзел госці з Вільнюса, Гданьска. І гэта пры жорсткай умове: удзел у чытаннях і друкаванне матэрыялаў пацвярджаюць абавязковай прысутнасцю дакладчыка. І людзі прыехалі. Супрацоўнік Акадэміі навук Беларусі В. К. Шчэрбін на абмеркаванні дакладаў заўважыў: «Гродна (чытай — Гродзенскі універсітэт) ў навуковых адносінах стаў прэстыжным. Нам, мінчанам, робіцца няёмка за сваю пасіўнасць». Госці прывезлі і свае кнігі: берасцейцы — дыялекталагічны зборнік «Жывое народнае слова» (Мн.: Навука і тэхніка, 1992), прафесар Л. В. Судавічэне — падручнік па рускай мове для літоўцаў (Вільнюс, 1992).

На здымку: аўтар кнігі пра Я. Карскага краязнаўца А. П. Цыхун, прафесар М. І. Канюшкевіч і прафесар Вільнюскага універсітэта Л. В. Судавічэне.

Калі планаваліся гэтыя чытанні, мелася на ўвазе, акрамя даследавання спадчыны Я. Карскага, вывучыць праблему: функцыянальны аспект супастаўляльных даследаванняў моў. Распрацоўка гэтай тэмы фінансуецца універсітэтам, і даклады па ёй на чытаннях — пачэсная форма справаздачы выканаўцаў, а заадно і праверка на якасць, бо тэорыя поля аб´яднала лінгвістаў у адну з актыўнейшых секцый, настолькі актыўных, што гаспадарам чытанняў не хапіла часу на чытаннях і дыскусія прадоўжылася на паміжкафедральным лінгвістычным семінары 16-га снежня.

Потым высветлілася (гэтага таксама чакалі арганізатары), што праблематыка чытанняў значна пашырылася. Але шматграннасць спадчыны Я. Карскага яднала ўсіх. Таму з цікавасцю слухалі на пленарным пасяджэнні госці і гаспадары (а сярод іх

(Працяг на 2-й стар.)

Святочныя інтэрв'ю

Н. Э. Астравух, ВЫПУСКНІЦА ФАКУЛЬТЭТА БЕЛАРУСКАЙ ФІЛАЛОГІІ І КУЛЬТУРЫ 1992 г., ВЫКЛАДЧЫК-СТАЖОР АГУЛЬНАЎНІВЕРСІТЭЦКАЙ КАФЕДРЫ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ І ЛІТАРАТУРЫ.

1. З адыходзячым 1992 годам я развітваюся з нейкім шчымлівым душэўным болем і адначасова з радасным прадчуваннем нязведанага. Паспрабую растлумачыць, чаму так.

Перш за ўсё крыху сумна таму, што гэты год быў апошнім у маім студэнцкім жыцці... Апошнім у шэрагу самых незабыўных і непаўторных, залатых гадоў бесклапотнага студэнцтва. І ўжо за плячыма засталіся гады нашых светлых мар, адважных імкненняў, нясмелых надзей, гады трывожных расставанняў і радасных сустрэч, гады сонечнага неба і падаючых зорак, ранішніх золкаў і шчаслівых летуценняў.

І, нарэшце, радасна таму, што гэты 1992 год даў мне «пуцёўку» ў таямнічае, хай сабе часам і турботнае, але цікавае і чароўнае жыццё; разам з атрыманнем дыплома аб заканчэнні ВНУ я пераступіла новы парог жыцця. І нічога няма больш прыемнага, як адчуванне сваёй самастойнасці, упэўненасці ў свае творчыя сілы, усведамленне таго, што ты ідзеш па зямлі з чароўным і добрым імем педагога.

А жыццё наперадзе так вабіць сваёй нязведанасцю, таму і хочацца пазнаваць гэтыя таямніцы.

2. Новы 1993 год павінен быць цікавым і «неспакойным». Але не трэба баяцца цяжкасцяў, не трэба ўскладняць нашае і без гэтага складанае жыццё. Я была б вельмі шчаслівай, калі б збыліся мае запаветныя мары, надзеі, спадзяванні...

Яшчэ хачу пажадаць, каб наш доўгачаканы Певень-прыгажун на ўсю сваю моц праспяваў цудоўную песню-казку, якая стала б праявай нашага жыцця: больш пачуцця гумару, упэўненасці, пяшчотнасці, кахання, задавальнення ва ўсім і ўсюды.

Да ўсіх выкладчыкаў, супрацоўнікаў і студэнтаў універсітэта звяртаюся з самымі шчырымі і зямнымі пажаданнямі неабмежаванага шчасця — яго ніколі не хапае, моцнага здароўя — яно ніколі не пашкодзіць, добрага настрою — ён не заўсёды бывае. Усім жадаю самых цікавых задум, разнастайнага жыцця ў багацці яго ўражанняў і ў шырыні яго магчымасцяў.

Увогуле, цёплага сонца Вам, добрага і шчаслівага смеху і... неабмежаванай, бясконцай радасці!

Хачу, каб гэты год стаў чароўнай песняй для ўсіх добрых людзей пад гэтым небам, на гэтай зямлі...

Шануем спадчыну

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.)

і студэнты філалагічнага факультэта) і даклад доктара філалагічных навук А. І. Яновіч аб структуры тэкстаў беларускіх кляцьб (ад слова клясці, праклінаць), і разважанні прафесара Л. В. Судавічэне аб асобе перакладчыка Літоўскага статута 1588 г. Убачылі студэнты, як іх недасканалыя, кволыя карткі-справаздачы па збору тапанімікі Гродзеншчыны ў час практык ператварыліся ў грунтоўны даклад выкладчыка С. А. Янушкевіча аб сувязі назваў знаёмых і незнаёмых населеных пунктаў, рэчак і азёр. З асаблівасцямі ўтварэння і існавання ўрбанонімаў Гродна пазнаёміла д. ф. н. А. А. Мязенка (Віцебск).

Кандыдат філалагічных навук Н. М. Гардзей не толькі адкрыла слухачам Карскага як метадыста (малавядомая часцінка яго творчасці), але і паказала, як можна выкарыстаць вопыт вучонага ў стварэнні граматык для гімназіі і ліцэя. Апладысментамі аддзячылі ёй удзельнікі за ўдалае і прыгожае выступленне.

«Няма ніводнага куточка беларускай зямлі, які б не меў сваіх слаўных дачок і сыноў...» Гэтымі словамі пачынаецца кніга-нарыс А. П. Цыхуна «Акадэмік з вёскі Лаша Я. Ф. Карскі». Таму аповед заслужанага настаўніка пра жыццё вучонага і зямлю, якая дала такога сына, асабліва цёпла быў успрыняты прысутнымі. Удзельнікі чытанняў мелі магчымасць купіць гэтую кнігу і атрымаць ад яе аўтара аўтограф на добры ўспамін.

І зусім натуральна звязаўся ў памяці і ў сэрцах удзельнікаў чытанняў вобраз яшчэ адной славутай дачкі Гродзеншчыны — Элізы Ажэшкі, аб якой расказаў дацэнт В. К. Шыцік, разгледзеўшы толькі частку з яе багатай, больш як за паўтары тысячы пісем, эпісталярнай спадчыны.

Пра што б ні гаварылі ўдзельнікі чытанняў — пра гаворкі Берасцейшчыны, на мясцінах якой перакрыжоўваліся шляхі Я. Коласа і Я. Карскага (паведамленні В. М. Емельяновіч і У. Ф. Барысюка), ці пра існуючыя і магчымыя падыходы да супастаўляльнага апісання блізкароднасных моў (даклад В. К. Шчэрбіна) — гэта ўсё прама ці ўскосна мела дачыненне да спадчыны Я. Карскага, выцякала з яго думак, з яго задум і пачынанняў.

І ўсе мы зразумелі: чытанням жыць! Бо ні ў Варшаўскім універсітэце, дзе Я. Карскі двойчы быў абраны рэктарам, ні ў Беларускім дзяржаўным універсітэце, аб стварэнні якога ён так клапаціўся і ў якім захоўваецца яго асабістая бібліятэка, ні ў Санкт-Пецярбурзе, дзе працаваў ён як акадэмік ў апошні перыяд свайго жыцця і спачыў там назаўсёды,— нідзе такіх традыцыйных, штогодных чытанняў не будзе: там яшчэ многа слаўных імёнаў. Для нас жа, гродзенцаў, Я. Ф. Карскі — гэта вытокі. Гэта крыніца, з якой чэрпаць і чэрпаць, гэта шлях, па якім ісці і ісці ў вечным пошуку ведаў. І калі не мы, то хто?..

М. КАНЮШКЕВІЧ,
дэкан філалагічнага факультэта, доктар філалагічных навук, прафесар.

* * *

АБ ЧЫМ ГАВАРЫЛАСЯ НА СЕКЦЫЯХ

На секцыі «Тэорыя і практыка даследавання моў» было заслухана 10 дакладаў і паведамленняў. Тэматыка выступленняў самая разнастайная: разглядаліся праблемы, звязаныя з пытаннямі лексікалогіі, словаўтварэння, марфалогіі, сінтаксісу, культуры мовы, а таксама этнакультуралагічнага аспекту даследавання беларускай і іншых роднасных моў. Даклады і паведамленні былі па-свойму цікавыя і адметныя. Так, дацэнт Гомельскага універсітэта У. І. Коваль у дакладзе «Аб унутранай форме «функцыянальных» этнафразем» засярodзіў увагу на этымалогіі, семантыцы фразеалагізмаў «забіць асінавы кол», «араць дарогу», спыніўся на выкарыстанні некаторых міфічных павер'яў, звязаных з гэтымі фразеалагічнымі адзінкамі, у жыццёвым побыце. Пані Хенрыка Дзвілевіч з Польшчы цікава расказала пра структуру, семантыку і функцыянальныя асаблівасці назваў літаратурных твораў у польскай мове. Пытанням культуры мовы было прысвечана выступленне дацэнта Н. С. Грабеншчыковай, дзе выступоўца спынілася на праблеме арфаэпічных нормаў у сродках масавай інфармацыі, паказала правільныя варыянты і некаторыя адступленні ад іх у мове дыктараў Цэнтральнага тэлебачання. На крытэрыях размежавання аманімічных і мнагазначных лексем спынілася дацэнт нашага універсітэта Д. М. Карацінская, адзначыўшы, што марфематычная структура слова з'яўляецца важным сродкам дыферэнцыяцыі аманіміі і полісеміі. Выступленне дацэнта нашага універсітэта В. К. Царлюкевіча было прысвечана некаторым праблемам словаўтварэння, ён засярodзіў увагу ў сваім выступленні на неабходнасць дакладнага выкарыстання паняццяў «вытворнае слова» і «вытворная аснова», аддаючы перавагу першаму з іх. Выкладчык Гродзенскага універсітэта ў параўнальным аспекце рускай і беларускай моў расказаў пра некаторыя дзеясловы са значэннем пачатку дзеяння. Дацэнт З. П. Данільчык у сваім выступленні засярodзіла ўвагу на адной семантычнай групе назоўнікаў, што ўступаюць у прэдыкатыўныя адносіны з інфінітывам не самастойна, а толькі ў спалучэнні з атрыбутыўнымі кампанентамі, паказала крытэрыі размежавання галоўных членаў у сказах тоеснасці.

У паведамленні аспіранта універсітэта А. Ф. Калугіна разглядаліся некаторыя пытанні сінтагматычных адносін у лексіцы.

Аспірантка з Гродна В. В. Парфеявец спынілася ў сваім паведамленні на семантычнай класіфікацыі фразеалагізмаў, якія ўтвораны па ўзору структурнай схемы. Выступленне аспіранткі з Гродна А. М. Данільчык было прысвечана стылістычнаму выкарыстанню антонімаў-назоўнікаў у мове беларускай мастацкай літаратуры і публіцыстыкі.

З. ДАНІЛЬЧЫК,
дацэнт.

* * *

На секцыі «Жанрава-стылявая разнастайнасць сусветнай літаратуры XII — XIX ст.» выступілі 7 дакладчыкаў. Тэматыка іх выступленняў была з рознымі накірункамі сучаснага літаратуразнаўства.

Праблема традыцый і наватарства зацікавіла Д. М. Лебядзевіча, даклад якога «Антычныя традыцыі ў беларускай літаратуры эпохі Адраджэння» вызначаўся арыгінальнасцю падыходу да тэмы. Дакладчык пераканаўча паказаў наяўнасць антычных уплываў у творчасці Ф. Скарыны і М. Гусоўскага. У. І. Каяла прадэманстраваў прынцыпы засвойвання традыцый І. А. Крылова беларускімі байкапісцамі.

Некалькі дакладаў было прысвечана праблеме жанру. І. В. Ягораў у сваім дакладзе «А. С. Пушкін і Г. Філдзінг (да праблемы самасвядомасці рамана)» выявіў тыпалагічную падобнась працэсу фарміравання жанру рамана і яго самасвядомасці ў розных краінах. Ажыўленае абмеркаванне і цікавасць выклікаў даклад А. І. Карпавай «Жанр гавэнды ў прозе Хенрыка Жэвускага», што тлумачыцца ўнікальнасцю жанру гавэнды, які характэрны перш за ўсё для польскай літаратуры.

Праблемы рэцэнцыі і спецыфікі творчага працэсу зацікавілі А. С. Мітрапольскага і А. І. Фядуту. Звяртаючыся да рэдкіх матэрыялаў, А. С. Мітрапольскі паказаў, як літаратурная крытыка мяжы XIX — XX ст. міфалагізавала асобу М. А. Дабралюбава. А. І. Фядута ў дакладзе «Правідэнцыяльны» чытач у творчай свядомасці абаснаваў уплыў на творчы працэс фігуры чытача.

Праблемам гістарычнай паэтыкі і стылістыкі быў прысвечаны даклад Т. Я. Аўтуховіч «Вершаскладанне XVII ст. у гісторыка-літаратурным кантэксце». Беларуска-польскі фальклор вёскі Нача Воранаўскага раёна прааналізаваў М. Н. Бяспамятных.

Т. АЎТУХОВІЧ,
дацэнт.

* * *

На секцыі «Асаблівасці сусветнага літаратурнага працэсу XX стагоддзя» было заслухана 13 дакладаў. Прыемна адзначыць, што ўсе яны адлюстроўвалі высокі навуковы ўзровень і творчыя пошукі даследчыкаў у галіне сусветнай літаратуры, асабліва славянскай (беларускай, польскай, рускай). Шырокі тэматычны дыяпазон назваў дакладаў не ўскладніў працу секцыі, а наадварот зрабіў яе цікавай і плённай. Ні адзін з праслуханых дакладаў не застаўся без увагі аўдыторыі, якая актыўна задавала пытанні, абмяркоўвала навуковыя праблемы. Сярод выступаючых былі не толькі выкладчыкі Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта, але і прадстаўнікі іншых вышэйшых устаноў Беларусі (Беларускага дзяржаўнага універсітэта — Г. Л. Няфагіна, С. Я. Ганчарова-Грабоўская; Брэсцкага педінстытута — Я. Г. Півака, Т. В. Сянькевіч). Такія творчыя сувязі патрэбны і іх неабходна пашыраць. Усе заслуханыя даклады тэматычна і праблемна можна сістэматызаваць. Частка з іх была прысвечана вывучэнню польскай літаратуры (Л. М. Гарданава «Філасофска-экзістэнцыяльныя і мастацкія пошукі Я. Івашкевіча», Д. І. Вянсковіч «Функцыя прыроды ў дзённіках З. Налкоўскай гродзенскага перыяду», Л. Л. Баранава «Мір навэл С. Грабіньскага»). І гэта не выпадкова. Упершыню ў Беларусі створана кафедра паланістыкі ў Гродзенскім універсітэце, якая актыўна ўключылася ў навуковы працэс, аб чым сведчыць колькасць дакладаў гэтай тэматыкі. Цікавасць выклікалі даклады, у якіх у тыпалагічным аспекце закраналіся пытанні польскай, беларускай і рускай літаратур (Я. Г. Півака «Канцэпцыя міра і чалавека ў еўрапейскай літаратуры рубяжу XIX ст.», Т. С. Сянькевіч «Інтэрпрэтацыя матыву спакою ў лірыцы рускіх, беларускіх, польскіх паэтаў XIX — пачатку XX ст.»). Шмат пытанняў атрымалі Л. І. Мурзіч і Д. Р. Мышко, даклады якіх былі прысвечаны праблемам навуковай фантастыкі.

У асобную групу можна выдзеліць даклады па паэтыцы рамана (А. Ю. Захараў «Да пытання аб паэтыцы У. Стайрана», В. Б. Нікіфарава «Літаратурныя рэмінісцэнцыі ў рамане Я. Брыля «Птушкі і гнёзды», Л. М. Шумская «Рэмінісцэнцыі ў трылогіі Д. С. Мяражкоўскага «Хрыстос і Антыхрыст»). Даследчыкаў цікавілі пытанні і тэарэтычнага характару, у прыватнасці, жанр драмы ((Г. Л. Няфагіна «Мастацкія асаблівасці метадрамы», С. Я. Ганчарова-Грабоўская «Жанравая спецыфіка драматургіі М. Булгакава»).

Высокі навуковы ўзровень «Трэціх чытанняў» радуе і яшчэ раз пацвярджае думку пра неабходнасць такога мерапрыемства. Хочацца сказаць вялікі дзякуй аргкамітэту, які так цудоўна арганізаваў навуковыя чытанні. Госці секцыі гэта асабліва адзначылі і з задавальненнем прыедуць яшчэ, бо гэтую традыцыю трэба прадоўжыць.

С. ГАНЧАРОВА-ГРАБОЎСКАЯ,
г. Мінск.

На секцыі «Функцыянальны аспект супастаўляльных даследаванняў моў» было заслухана 12 дакладаў. Работу секцыі адкрыла доктар філалагічных навук, прафесар М. І. Канюшкевіч. У сваім выступленні яна разглядзела найбольш важныя канстытуенты поля параўнання ў беларускай і рускай мовах. Ажыўленую дыскусію выклікаў даклад М. А. Корчыца «Поле прэдыкатыўнасці ў рускай і беларускай мовах». У прыватнасці, В. Н. Шчэрбін паставіў пад сумленне вывад дакладчыка пра мінімальныя адрозненні ў полі прэдыкатыўнасці рускай і беларускай моў. О. Г. Зяленка (Мінск) ў сваім змястоўным і добра прадуманым выступленні разглядзела семантычныя асаблівасці сінтаксіснай катэгорыі мэты ў сучаснай беларускай літаратурнай мове. Даклад выклікаў бурную палеміку ў актыўнага ўдзельніка С. А. Грыгор'ева. Па меркаванню прысутных самым цікавым і запамінальным быў даклад І. А. Осіпцовай (Кемерава) «Мнагаактнасць і мнагакратнасць як зона ўзаемадзейнічання ў сістэме славянскага дзеяслова». Аўтар звярнуў увагу на надзвычай цікавыя факты ў дзеяслоўнай сістэме балгарскай мовы.

А. НІКІЦЕВІЧ,
старшы выкладчык.

А праз год усё паўторыцца зноў. Якімі хацелася б бачыць Чытанні імя Я. Ф. Карскага ў будучыні? Перш за ўсё, відавочна, будзе больш дакладна фармулявацца навуковая праблематыка Чытанняў: застаючыся ў межах асноўнай праблемы «Узаемадзеянне беларускай, рускай і польскай культур», яна будзе штогод вызначаць новы яе аспект.

Хочацца верыць, што ўжо ў наступным годзе мы зможам прапанаваць удзельнікам Чытанняў больш разнастайную культурную праграму: паказаць ім вёску Лаша, дзе пачынаўся шлях Я. Ф. Карскага, іншыя цікавыя мясціны, якіх так многа на Гродзеншчыне.

І ў самых светлых марах мы хочам бачыць Чытанні сапраўды міжнароднымі, бо праблема ўзаемадзеяння культур актуальная не толькі для нашага рэгіёна, але гэта глабальная праблема сучаснага свету.

Аляксандр Фядута:

«У будучае гляджу з аптымізмам»

Прадстаўляем субяседніка. Аляксандр Фядута — выпускнік філалагічнага факультэта 1986 года, 28 гадоў. Працаваў у школе № 20 г. Гродна, адначасова супрацоўнічаў з рэдакцыяй гарадской газеты. Затым яго працоўная кар ´ера рэзка змянілася: ён быў выбраны сакратаром ЦК ЛКСМБ.

Зараз Аляксандр Фядута — першы сакратар ЦК Саюза моладзі Беларусі.

Аляксандр добра ведае літаратуру, піша вершы, ведае на памяць Пушкіна, Ахматаву, іншых паэтаў. Нездарма пра яго кажуць, што гэта «хадзячая энцыклапедыя».

Ён часты госць у Гродне і універсітэце. На мінулым тыдні прымаў удзел у III навуковых чытаннях «Шануючы спадчыну акадэміка Я. Карскага». У перапынку паміж пасяджэннямі А. Фядута зайшоў у рэдакцыю і адказаў на пытанні, якія датычаць Саюза моладзі, яго асабістых поглядаў на жыццё, на працэсы, што праходзяць вакол нас.

— Аляксандр, для нас, жыхароў суверэннай Беларусі, адыходзячы год быў нялёгкім, поўны жыццёвых выпрабаванняў і барацьбы за выжыванне пры інфляцыі, росце цэн. Чым знамянальны ён для Вас асабіста, Саюза моладзі, які Вы ўзначалілі крыху больш года назад?

— Гэта быў цяжкі час. Сталася так, што роўна год назад, 7 снежня, нарадзілася новая маладзёжная арганізацыя — Саюз моладзі Беларусі. Гэта быў перыяд цяжкіх выпрабаванняў. Галоўнае, што нас непакоіла ў пачатку года, было «Як выжыць?» Бо не хапала сродкаў, не былі афармлены пярвічныя арганізацыі.

Успамінаю, як у чэрвені адзін з былых камсамольскіх работнікаў сказаў пры сустрэчы: «Вы павінны былі ўжо памерці». А мы не памерлі, выжылі. І гэта радуе.

Чым яшчэ знамянальны год? Тым, што даў мне магчымасць самазацвердзіцца. На такую адказную працу пайшоў я не дзеля кар ´еры. Да пераходу у ЦК я не быў першым — ні райкама, ні гаркама камсамола. Нават сакратаром пярвічкі не быў. Я не ведаў, што такое адказнасць. За год добра зведаў, што па чым, бо калі ты ў адказе за 300 тысяч чалавек, думаеш пра падаткі, зарплату і г. д., то думаеш і паступаеш інакш. Але ўсё гэта ідзе да лепшага.

— Нялёгка было, відаць, і чыста псіхалагічна? Бо ўсё пабудавана ў апошні час на палітыцы, на эмоцыях.

— Мінулы год паказаў, што цяперашняе пакаленне палітыкаў, дзяржаўных дзеячаў сарыентавана больш на тэндэнцыю базарнасці. На голым адмаўленні раней зробленага палітыку не трэба рабіць. У гэтай сувязі я заўсёды ўспамінаю Чарнышэўскага, які быў тонкім аналітыкам. Мне было нялёгка псіхалагічна. Бо яшчэ ў першай палове года я ездзіў на ўласныя грошы ў Гродна і працягваў вучыць дзяцей у СШ № 20. Добрая школа, і мне было цяжка развітвацца з ёю. Не адабраю тых студэнтаў, якія не хочуць ісці ў школу. Бо школа вучыць не баяцца ўлады. Дзеці дзейнічаюць як батарэйка, на мяне яны ўздзейнічалі зараджальна.

— І гэта спатрэбілася падчас працы ў Саюзе моладзі?

— Яшчэ як. Для нашай арганізацыі характэрна тое, што мы ўпершыню выйшлі з цяплічных умоў. Пасля вядомай жнівеньскай (1991 года) пастановы Вярхоўнага Савета Беларусі было і высяленне з памяшканняў, і скарачэнне, і многае іншае. А Гродзенскі абкам рыхтаваўся працаваць амаль што ва ўмовах падполля. Цяпер сітуацыя змянілася. Змаглі захаваць кантынгент сваіх радоў, да нас ідзе папаўненне.

— А ці ёсць прыхільнікі Саюза моладзі ў вышэйшых навучальных установах, што пажадалі б Вы гродзенскім студэнтам?

— Даволі моцныя пазіцыі мы маем у Палітэхнічнай акадэміі, радыётэхнічным інстытуце. У Беларускім аграрна-тэхнічным універсітэце за работу з моладдзю нават даплочваюць. З членамі нашага саюза лічацца, з імі раяцца. Не магу гэтага сказаць пра Гродзенскі універсітэт, бо камітэт камсамола ў вас ліквідаваны, студэнты слаба арганізаваны. Але што створана ўзамен? Нічога! Прафкам студэнтаў мае зусім іншыя функцыі.

Я не хачу крытыкаваць кіраўніцтва універсітэта, бо пераход да рынку даецца ўсім цяжка. Але ўпэўнены, што наша арганізацыя будзе расці, знойдзе сваіх прыхільнікаў. Я па натуры аптыміст, і гляджу ў будучае з аптымізмам.

Наш Саюз пакуль што адзіная маладзёжная арганізацыя, якая імкнецца сацыяльна абараніць моладзь ад стыхіі рынку. З нашай дапамогай прыняты закон аб дзяржаўнай маладзёжнай палітыцы, хутка выйдзе пастанова Савета Міністраў аб абароне моладзі.

— Але ў апошні час заявіла пра сябе яшчэ адна маладзёжная арганізацыя — аднаўлены Ленінскі камуністычны саюз моладзі Беларусі. Ці ёсць у Вас кантакты з ёй, як узаемадзейнічаеце? Ці магчыма аб ´яднанне?

— Адноўлены ЛКСМБ пачынае работу таксама ў няпростых умовах. Я, бадай, адзін з першых, хто пацвердзіў сваё членства ў ЛКСМБ і з ´яўляюся радавым членам, якіх налічваецца пакуль 250. Што да аб ´яднання арганізацый, то гэта ад нас не залежыць. Час пакажа.

— Чаго Вы чакаеце ад новага, 1993 года, што найбольш цікавага правядзе ваш Саюз у бліжэйшы час? Нашым студэнтам варта ведаць пра гэта.

— У Віцебску пройдзе II фестываль «Студэнцкая вясна». У першым фестывалі Гродзенскі універсітэт выступіў добра. У верасні ў Мінску адбудзецца першы фестываль моладзі і студэнтаў СНД. Спадзяюся на ўдзел у ім гродзенскіх студэнтаў, хаця ў некаторай ступені гэта праблематычна, бо для несаюзнай моладзі могуць быць абмежаванні.

— Аляксандр, Ваша жыццё працякала ў Гродне, Вас тут ведаюць, як добрага літаратуразнаўцу, чытальніка твораў Пушкіна, іншых паэтаў. Ды і самі Вы пішаце вершы. Я памятаю першую сустрэчу з Вамі ў 1980 годзе, калі Вы прынеслі ў рэдакцыю «Гродненской правды» некалькі сшыткаў сваіх вершаў. Як цяпер з творчасцю, чым займаецеся для душы?

— Вершаў напісаў шмат, але мае сшыткі рэдакцыя тады не вярнула. Займаючыся ва універсітэце, удзельнічаў у студыі мініяцюр «Вернісаж», выпускаў сценгазеты, пісаў мініяцюры. Я не шкадую таго часу, хаця і вучыўся, як кажуць, у застойныя гады. Жыццё бурліла... Партыйны камітэт нам не перашкаджаў. Мы крытыкавалі, паводзілі конкурсы газет, КВЗ.

Цяпер у мяне іншыя захапленні. Больш пішу на тэмы палітыкі, навуковыя працы, з ´явіўся нядаўна мой даклад у зборніку Данецкага універсітэта. У будучым годзе хачу абараніць кандыдацкую дысертацыю пра творчасць А. Пушкіна. З цеплынёй і павагай успамінаю сваіх выкладчыкаў А. С. Грыгор ´ева, М. І. Канюшкевіч, С. А. Емельянаву, Т. Я. Аўтуховіч, І. В. Ягорава, якога мы называлі сваім «татусем», і многіх іншых. Сёння з некаторымі з іх я сустрэўся і пагутарыў.

— А цяпер пытанне асабістага плану. Ці ёсць задавальненне ад працы, колькі «каштуе» зробленая Вамі кар ´ера?

— А чаму не сказаць? Працу сваю люблю, адданы ёй. Узяўся за яе не дзеля кар ´еры. На мой аклад — 4900 рублёў — ахвочых няма знойдзецца. У школе я атрымліваў бы ў два разы больш, прапановы ўжо былі, даюць нават вышэйшую катэгорыю.

— Чаго Вы хацелі б пажадаць чытачам у новым годзе?

— Пачуцця гумару, асабістага шчасця, добрай стыпендыі.

Гутарку вёў Уладзімір АМЕЛЬКА.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Пункт гледжання

На хвалі эйфарыі

Гісторыя савецкага грамадства ў канцэпцыі гістарычнай адукацыі.

Як сёння вывучаць гісторыю, як яе выкладаць, як увогуле адносіцца да яе?

Некалькі гадоў гэтыя пытанні здаваліся не такімі ўжо складанымі, але зараз нечакана сталі выклікаць супрацьлеглыя меркаванні, даволі неадназначныя думкі. Гістарычныя навукі і іх выкладанне знаходзяцца як бы ў цэйтноце, перажываюць глыбокі крызіс.

Нежаданне, а магчыма часткова і няўменне глыбока і ўзважана аналізаваць факты, падзеі і гістарычны працэс у цэлым нараджаюць нейкае «рэвалюцыйнае» нецярпенне, спробы абвергнуць або апярэдзіць гісторыю.

Гэта добра бачна на прыкладзе многіх навучальных устаноў рэспублікі, калі студэнтаў і навучэнцаў спрабуюць заставіць вывучаць толькі гісторыю Беларусі.

Хваля эйфарыі, на якую падымаецца выкладанне гісторыі Беларусі, можа прывесці да таго, што іншыя дысцыпліны гістарычнага цыклу могуць быць праігнараваны. Прытым часта забываюць, што нельга ўсю гістарычную навуку ў навучальных установах зводзіць толькі да выкладання нацыянальнай гісторыі.

Я лічу, што без засваення дыялектыкі агульнага і асаблівага ў гісторыі Еўропы, Расіі і Беларусі, краін блізкага памежжа — Літвы, Латвіі, Украіны і Польшчы — немагчыма глыбокае пазнанне нацыянальнай гісторыі. Немагчыма!

Беларусь — славянская дзяржава. Як можна яе гісторыю ізаляваць ад гісторыі суседніх [illegible] моцна звязана. Няўжо ў наспех зробленых праектах вучэбных планаў і праграм па гісторыі, якія зараз абмяркоўваюцца, можна весці размову пра аднолькавую ролю ў вывучэнні ў нас (па некаторых меркаваннях ужо як другаснай пасля гісторыі Беларусі) гісторыю Мазамбіка ці, скажам, нават гісторыю Старажытнага Рыма або Грэцыі з гісторыяй Расіі, Украіны, Польшчы і іншых славянскіх дзяржаў?!

Я не магу зразумець такіх «архітэктараў» новай канцэпцыі гістарычнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь, якія спрабуюць навязаць падобны пункт гледжання, выдаючы яе за аб ´ектыўна-навуковую канцэпцыю. Я сам беларус і ганаруся сваёй нацыянальнасцю, люблю і паважаю гісторыю свайго краю. Па гісторыі Беларусі абараніў кандыдацкую і доктарскую дысертацыі, падрыхтаваў чатыры манаграфіі. Думаю, што мяне няпроста абвінаваціць у антыпатрыятызме, у адсутнасці нацыянальнай самасвядомасці.

Я заўсёды выступаў і буду выступаць за аб ´ектыўныя і паважлівыя адносіны да гісторыі Беларусі, за росквіт нацыянальнай культуры і мовы, за свабоднае развіццё людзей ўсіх нацыянальнасцей, што насяляюць наш край.

Але я рашуча выступаю (пацвярджэннем гэтаму з ´яўляецца апошняя манаграфія «Аб нацыянальных адносінах у Савецкай Беларусі. Гістарычныя нарысы») супраць праяўленняў нацыяналізму і шавінізму, якія здольны ўзарваць абстаноўку і прывесці рэспубліку на грань катастрофы.

Гісторыя выканае сваю маральна-выхаваўчую ролю тады, калі яна будзе вучыць нашу моладзь не толькі местачковаму патрыятызму на прыкладзе гісторыі жыцця продкаў сваёй сям ´і, але і інтэрнацыяналізму ў самым шырокім значэнні гэтага слова.

І тут важна не забыць гісторыю або выкарыстоўваць толькі яе «зручную» частку. Інакш гэта нанясе ўрон маральнай атмасферы грамадства, справе інтэрнацыянальна-патрыятычнага выхавання, у першую чаргу моладзі.

Асаблівай увагі патрабуе вывучэнне гісторыі савецкага грамадства... Нагадаю, што нават у праграмах гістарычнай адукацыі ў ЗША побач з вывучэннем нацыянальнай гісторыі ўведзены курс «СССР пасля 1905 года». На гістарычных факультэтах ВНУ Вялікабрытаніі ёсць курс «Расійская і савецкая гісторыя», а на аддзяленні гісторыі СССР гістарычнага факультэта Лонданскага універсітэта займаецца 370 студэнтаў і 80 аспірантаў.

У гісторыі савецкага грамадства нямала светлых старонак, звязаных з буйнымі сацыяльнымі заваёвамі, але ёсць у ёй і змрочныя перыяды. Дык што, забыць цяпер пра іх? Не, без ведання як вялікіх дасягненняў, так і прычын памылак нельга засвоіць урокі на будучае.

Звяртаючыся да мінулага, неправамерна ўсхваляць ці праганяць тых ці іншых дзеячаў. Трэба аддаць перавагу народу. І разам з тым нельга дэмагагічна прыкрывацца яго імем, выдаваць свае асабістыя погляды за «народную мудрасць». Гісторыя і мараль для гісторыка—катэгорыі неаддзельныя. Лічу, што амаральна ацэньваць мінулае з пазіцый пабочнага наглядальніка. Сумленны, прынцыповы чалавек не павінен забываць пра сваю прыналежнасць да гісторыі, да падзей, скажам, нашай нядаўняй мінуўшчыны.

Пачуццё ўласнай непагрэшнасці нараджае толькі спробы выкрываць іншых, паспешліва перапісваць гісторыю, каб дагадзіць штохвілінным цікавасцям, пагоню за сенсацыйнасцю.

Не магу быць абыякавым ды тых, хто ва ўмовах савецкай улады атрымаў бясплатную адукацыю, вучоныя ступені, званні, высокія пасты, а сягоння ўсяляк знеслаўляе гісторыю савецкага грамадства, спрабуе падаць яе толькі ў чорным колеры. Юрый Мікалаевіч Афанасьеў ці Аляксандр Мікалаевіч Якаўлеў, які на марксізме ўзабраўся ў акадэмікі, пераняў пасаду першага ідэолага партыі, а сягоння як толькі можна аблівае брудам гэты ж самы марксізм. Колькі сягоння такіх перараджэнцаў у былым СССР! Не выключэнне ў гэтым сэнсе і Рэспубліка Беларусь. Можна сустрэць іх і ў нашым універсітэце.

Толькі аднаго спрабуюць не заўважаць тыя, хто чула рэагуе на флюгер, які паказвае напрамак палітычнага ветру. Яны спрабуюць абысці, перакінуўшы погляды ў другую плоскасць. Калі ты сёння глыбока маральны, то адкажыся ад раней атрыманых вучоных ступеняў, званняў, якія былі дадзены бясспрэчна за найвышэйшую ацэнку і непагрэшнасць марсісцка-ленінскага вучэння, за праслаўленне толькі адных дасягненняў савецкага грамадства пад «мудрым кіраўніцтвам» Сталіна, Хрушчова, Брэжнева, Гарбачова і інш.

П. КОБРЫНЕЦ,
загадчык кафедры гісторыі славянскіх дзяржаў, доктар гістарычных навук, прафесар.

(Працяг будзе)

Закон і мы

ГРАМАДЗЯНСТВА — НЕАД ´ЕМНЫ АТРЫБУТ ДЗЯРЖАВЫ

Больш года назад Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прыняў Закон «Аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь». Грамадзянства Рэспублікі Беларусь — неад ´емны атрыбут дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі, які вызначае прыналежнасць асобы да дзяржавы, абумоўлівае сукупнасць яе правоў і абавязкаў і іх абарону з боку Рэспублікі Беларусь.

Грамадзянамі Беларусі з ´яўляюцца асобы, якія пастаянна пражывалі на тэрыторыі рэспублікі на 1 студзеня 1992 года, а таксама асобы, якія набылі грамадзянства Беларусі ў адпаведнасці з Законам, прычым грамадзянства з ´яўляецца роўным для ўсіх, незалежна ад пастаў яго набыцця.

Беларусь абараняе правы і законныя інтарэсы грамадзян, як на сваёй тэрыторыі, так і за яе межамі праз дыпламатычныя прадстаўніцтвы і консульскія ўстановы.

Дакументам, які сведчыць аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь, з ´яўляецца пашпарт грамадзяніна Рэспублікі Беларусь, але на перыяд да атрымання новага пашпарта грамадзяне Рэспублікі Беларусь карыстаюцца пашпартам грамадзяніна былога СССР.

Грамадзянства Рэспублікі Беларусь набываецца па нараджэнню, у выніку прыёму ў грамадзянства і на іншых падставах, якія прадугледжаны міжнароднымі дагаворамі. Так, дзіця, бацькі якога на момант нараджэння — грамадзяне Беларусі, таксама з ´яўляецца грамадзянінам нашай рэспублікі, незалежна ад месца свайго нараджэння. У выпадку, калі на момант нараджэння дзіцяці адзін з бацькоў быў грамадзянінам Беларусі, дзіця з ´яўляецца грамадзянінам Рэспублікі Беларусь, калі яно нарадзілася на тэрыторыі Беларусі або за межамі нашай дзяржавы, але яго бацькі або адзін з іх у гэты час пастаянна пражывалі на тэрыторыі Беларусі. Калі на момант нараджэння дзіцяці яго бацькі, адзін з якіх з ´яўляецца грамадзянінам Рэспублікі Беларусь, пастаянна пражывалі за межамі Беларусі, грамадзянства дзіцяці, што нарадзілася за межамі нашай дзяржавы, вызначаецца па рашэнню бацькоў, выказанаму ў пісьмовай форме.

Асоба, якая не пастаянна пражывала на тэрыторыі нашай рэспублікі на дзень ўвядзення Закона аб грамадзянстве ў дзеянне і хоча прыняць грамадзянства Рэспублікі Беларусь, павінна падаць хадайніцтва на разгляд Прэзідыума Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь і ўзяць на сябе абавязацельства выконваць і паважаць Канстытуцыю і законы Рэспублікі Беларусь, ведаць дзяржаўную мову ў межах, неабходных для зносін, пастаянна пражываць на тэрыторыі Беларусі на працягу апошніх 7 гадоў, а таксама мець законную на тэрыторыі Беларусі крыніцу існавання.

Права на набыццё грамадзянства беларускай дзяржавы захоўваецца за асобамі, якія пастаянна пражывалі на тэрыторыі Беларусі, але былі прымусова выселены з яе тэрыторыі або выехалі за яе межы да ўвядзення ў дзеянне Закона аб грамадзянстве, а таксама за іх нашчадкамі. Такое ж права на набыццё грамадзянства Рэспублікі Беларусь маюць беларусы, а таксама асобы, якія ідэнтыфікуюць сябе як беларусы, і іх дзеці, што нарадзіліся за межамі сучаснай тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Таксама трэба ведаць, што пражыванне грамадзяніна Рэспублікі Беларусі на тэрыторыі іншай дзяржавы само па сабе не вядзе да страты грамадзянства Беларусь. Грамадзянін нашай рэспублікі не можа быць выдадзены іншай дзяржаве, калі гэта не прадугледжана міжнароднымі нормамі.

Рашэнні па пытаннях грамадзянства ў адносінах да асоб, якія пражываюць у Беларусі, выконваюцца Міністэрствам унутранных спраў Рэспублікі Беларусь, яго ўпраўленнямі і аддзеламі, а ў адносінах да асоб, якія пражываюць за мяжой,— Міністэрствам замежных спраў Рэспублікі Беларусь, дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі і консульскімі ўстановамі нашай дзяржавы.

З наступаючымі святамі, грамадзяне Рэспублікі Беларусь!

А. БЕЛАВУСАЎ,
начальнік інфамацыйна-прававога аддзела.

Народныя абрады

З ГІСТОРЫІ СВЯТКАВАННЯ КАЛЯД І НОВАГА ГОДА

Зімовае навагодняе свята сфарміравалася толькі ў познім сярэднявеччы. Да гэтага часу адносіцца святкаванне каляд — народнага зімовага свята дахрысціянскага паходжання. За калядамі замацаваўся час (стары стыль) з 24 снежня (нараджэнне Хрыста) па 6 студзеня (вадохрышча) ўключна. Для абраднасці каляд характэрны тры абрадавыя вячэры (куцці): посная (вялікая) спраўляецца перад першым днём свята, багатая (тоўстая, шчодрая, мясная) перад Новым годам і посная (галодная, вадзяная) перад вадохрышчам. Абавязковай стравай была ўласна куцця — ячная каша. Калядікі пераапраналіся, надзявалі маскі «казы», «мядзведзя», «жорава», «каровы» і інш., абыходзілі хаты і выконвалі велічальныя песні. За гэта ім давалі дарункі (сала, каўбасы).

У калядныя дні, у вечар перад Новым годам (с. ст., на другую куццю, шчодрую, мясную), адбывалася шчадраванне: дзяўчаты хадзілі па хатах са «шчодрай» (прыгожай дзяўчынай, якая была святочна апранута, на галаве — папяровы вянок з рознакаляровымі стужкамі) і выконвалі шчадроўскія песні, якія ўслаўлялі гаспадара, гаспадыню, іх дзяцей.

Напярэдадні Новага года пашыраны былі варажба, розныя павер ´і і прыкметы:

— зорнае неба на куццю абяцала ўраджай на ягады, грыбы ў новым годзе;

— іней на дрэвах — багатую квецень у садах;

— снег і мяцеліца — знак таго, што ўлетку будуць добра раіцца пчолы.

У аснове такіх уяўленняў, павер ´яў ляжыць сімільная магія.

Пазней, у капіталістычную эпоху, на Беларусі распаўсюджваўся звычай ставіць навагоднюю ёлку. Ёй пакланяліся, імкнуліся ўлагодзіць, задобрыць дрэва, яго жыццёвую сілу, якая нібыта магла садзейнічаць чалавеку, урадлівасці поля, дабрабыту сям ´і. Паступова рэлігійны сэнс абрадаў пачаў знікаць. Зялёная ўпрыгожаная ёлка стала сімвалізаваць жыццё, здароўе, шчасце. Упрыгожаная ёлка паступова ператваралася ў галоўны сімвал Новага года. Адбыліся некаторыя змены і ў саставе навагодніх масак-персанажаў: з ´явіліся Дзед Мароз і Снягурачка.

Такім чынам, у параўнанні з былой мінуўшчынай адбыліся значныя змены ў комплексе навагодніх абрадаў і звычаяў. Амаль страціўся магічны сэнс. Новы год стаў самым папулярным народным святам.

Першы снег. Фотаэцюд У. Сарокіна.

СПОРТ

Падвялі вынікі

Святочны вечар, прысвечаны падвядзенню спартыўных вынікаў 1992 года, адбыўся нядаўна ў нашым універсітэце. Ён сабраў вялікую колькасць і гледачоў, і ўдзельнікаў. Сярод ганаровых гасцей былі алімпійскія чэмпіёны — уладальніца залатога медаля ў Токіо па спартыўнай гімнастыцы, зараз старшы выкладчык кафедры тэорыі і методыкі фізічнага выхавання Алена Валчэцкая і самы першы чэмпіён Барселоны, навучэнец вучылішча алімпійскага рэзерву стралок Канстанцін Лукашык.

Вядучы вечара — намеснік загадчыка кафедры фізвыхавання В. А. Чэкель запрасіў на сцэну таксама ўладальніка Кубка свету, бронзавага прызёра чэмпіяната СССР па вольнай барацьбе, студэнта 4 курса факультэта фізічнай культуры Алега Гогаля, заслужанага трэнера СССР, кандыдата педнавук, загадчыка кафедры В. А. Максімовіча, акадэміка Расійскай акадэміі імя Цыялкоўскага А. І. Яроцкага, іншых ганаровых гасцей.

Алена Валчэцкая расказала прысутным аб далёкім Токіо, а Канстанцін Лукашык падзяліўся ўражаннямі аб Барселонскай алімпіядзе гэтага года, аб тым, як ён у цяжкай барацьбе аказаўся мацнейшым: В. А. Максімовіч пажадаў маладому алімпійскаму чэмпіёну новых спартыўных поспехаў і стаць у будучым годзе студэнтам універсітэта. Вячаслаў Аляксандравіч спыніўся таксама на дасягненнях барцоў універсітэта на рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтвах. Дарэчы, ён з ´яўляецца старшым трэнерам вобласці па грэка-рымскай барацьбе.

Цёпла быў сустрэты Алег Гогаль, які вярнуўся нядаўна з паездкі ў ЗША і падзяліўся сваімі ўражаннямі.

Старшыня гарадскога спорткамітэта В. М. Чыгірынаў уручыў каштоўныя прызы капітану гандбольнай каманды універсітэта і вобласці Наталлі Цівер, членам нацыянальнай каманды рэспублікі па грэка-рымскай барацьбе Аляксандру Сідарэнку і Валерыю Віленцю.

Затым былі ўручаны пераходныя кубкі за перамогу ва ўнутрыўніверсітэцкай спартакіядзе студэнтам факультэта правазнаўства, матэматычнага і інжынернага факультэтаў.

Самымі актыўнымі ўдзельнікамі спартакіяды прызнаны студэнтка 4 курса факультэта правазнаўства Зінаіда Чупік і студэнт 4 курса інжынернага факультэта Валеры Мышкевіч.

У заключэнне вечара адбыліся паказальныя выступленні нашых лепшых спартсменаў, спаборніцтвы па армрэстлінгу, перацягванню каната. Мацнейшым у барацьбе на руках аказаўся студэнт юрфака Сяргей Фядулаў, па перацягванню каната не было роўных, як і год назад, студэнтам факультэта фізічнай культуры. У якасці ўзнагароды яны атрымалі «салодкі» прыз. У конкурсе газет зноў вызначыліся юрысты і «салодкі» прыз аказаўся ў руках рэдактара і мастака Зінаіды Чупік.

А завяршыла свята дыскатэка. На думку многіх вечар атрымаўся цікавым і карысным. Хацелася б, каб і ў новым годзе нашы спартсмены радавалі ўсіх і высокімі дасягненнямі, і прыемным адпачынкам.

І. БЕЛАВОКІ,
начальнік спартклуба.

На здымку: С. Фядулаў атрымлівае пераходны кубак за перамогу факультэта правазнаўства ў спартакіядзе.
Фота М. БАНДАРЭНКІ, студэнта 4 курса.

ВЯРНУЛІСЯ З МЕДАЛЯМІ

У Мінску прайшоў аб ´яднаны чэмпіянат свету па барацьбе самба сярод жанчын і мужчын, юніёраў і юніёрак. Удала выступілі спартсмены нашага універсітэта. Студэнт 3 курса факультэта фізічнай культуры Валера Лерман упэўнена перамог усіх сапернікаў і заваяваў залаты медаль. Яго калега, першакурснік Юры Лысенка атрымаў бронзу. Таксама бронзавы медаль дастаўся студэнту 3 курса факультэта правазнаўства Аляксандру Багдзевічу.

На юнацкім першынстве свету студэнт 2 курса факультэта фізічнай культуры Сяргей Круцько заваяваў сярэбраны медаль.

Падрыхтаваў спартсменаў да спаборніцтваў старшы выкладчык кафедры фізвыхавання І. Э. Шарко.

Б. ІВАНЮК.

Ноч пад Новы год

Замкнула зямля свой ящчэ адзін круг,
Другі зачынае.
Маўчыць непрытульна заснежаны луг
І пушча лясная.
Мігаюць далёкія зоры ўгары,
Як чыстыя росы,
І ходзіць паважна мароз па бары,
Злы, белавалосы.
Глядзіць неласкава скляпенне нябёс
На скутую зямлю,
І Млечнага Шляху паблеклы пракос
У холадзе дрэмле.
У гэтым змярцвенні начной цішыні
Год Новы вітаю.
— Якою пуцінай вы пойдзеце, дні?—
Я моўчкі пытаю.
Маўчыць неабсяжны прастор — глыбіня
Без берагу-краю.
Маўчыць з ім і постаць наступнага дня
І я замаўкаю.

Якуб Колас.

ЖАРТОЎНЫЯ АБ ´ЯВЫ НАПЯРЭДАДНІ НОВАГА ГОДА

ЗНАЁМСТВЫ

Прыгожая бландзінка, 20 гадоў, рост 168, адукацыя рознабаковая, характар паўночны, мае кватэру ў лесе, любіць казкі, падарункі, катацца на лыжах і каньках. Спадзяецца пазнаёміцца з Дзедам Марозам узросту не болей як 3.334 гады.

ПАСЛУГІ

Паважаныя Дзяды Марозы! Адміністрацыя хімчысткі робіць вам напамінак, што прынесенае пазней як 2 студзеня 1993 года футра прымацца не будзе!

АБМЕН

Арганізацыя мяняе трох Дзядоў Марозаў на адну Снягурачку — маладую, сімпатычную і незалежную, якая ўмее гатаваць абеды, мыць бялізну, прасаваць, а таксама не ўжывае спіртнога.

КУПЛЮ

...новае футра замежнай вытворчасці, у якім не сорамна было б сустракаць Новы год.

УВАГА! КОНКУРС

Малое прадпрыемства «Ласкавы студзень» аб ´яўляе конкурс «Міс Снягурачка». Просьба кандыдатак да 1 студзеня 1993 года даслаць на наш адрас аўтабіяграфію, даведку з апошняга месца работы ці вучобы, дзве фотакарткі — у профіль і анфас, а таксама 1 рубель адной купюрай на арганізацыю конкурса. Грошы, выпушчаныя ў 1961 годзе, просьба не прапаноўваць.

ЗАПРАШЭННІ

Кааператыў «Чакайце добрага надвор ´я!» запрашае Снягурачку і Дзеда Мароза з аўтамашынай маркі «Форд» і цягнікам падарункаў.

АНЕКДОТЫ З БАРАДОЙ І БЕЗ

У МАГАЗІНЕ

Пераднавагодні вечар. Старэнькая жанчына пытае ў харчовым магазіне:

— У вас ёсць сэрвелат?

— Няма.

— А кракаўская каўбаса?

— Няма.

— А доктарская?

— Не завозяць.

— Дык мо тады хоць грамаў трыста ліверкі?

— Ну і памяць жа ў цябе, бабуля!

НАВАГОДНІ ПАДАРУНАК

— Якое цудоўнае футра! — усклікнула суседка, калі на хвілінку забегла да сяброўкі зірнуць на навагоднія падарункі і ўбачыла яе каля люстэрка ў шыкоўнай шубцы.— Колькі ж гэта табе каштавала?

— Адзін пацалунак.

— Які ты падаравала мужу?

— Не, які ён падараваў сваёй сакратарцы, калі я, не пастукаўшыся, зазірнула ў яго кабінет.

Сабрала
Н. АСТРАВУХ.

Наш адрас: 230023, г. Гродна, вул. Ажэшкі, 22, пакой 404, тэл. 44-72-97

Газета выходзіць два разы на месяц. Аб´ём газеты — адзін друкаваны аркуш

Наклад 2 000 асобнікаў

Газета надрукавана афсетным способам у Гродзенскай абласной узбуйненай друкарні г. Гродна, вул. Паліграфістаў, 4. Падпісана ў друк у 15.00.

Зак. 5286

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: ВУЧОНАЯ РАДА УНІВЕРСІТЭТА, ПРАФКАМ СУПРАЦОЎНІКАЎ, ПРАФКАМ СТУДЭНТАЎ

В. а. рэдактара У. П. АМЕЛЬКА